# Паспорт
# пам’ятки культурної спадщини

| |
|---|
| Замок, руїни |

(найменування пам’ятки)

| вид | тип | категорія пам’ятки |
|---|---|---|
| Архітектура | Споруда | Національного значення |

**1. Дата утворення (датування) пам’ятки:**

| |
|---|
| IX - XVI ст. |

**2. Місцезнаходження пам’ятки** (адреса)**:**

| |
|---|
| Тернопільська обл., Кременецький р-н, м. Кременець, вулиця Замкова, 59 |

**3. Охоронний № пам’ятки:**

| |
|---|
| 190023 |

**4. Дати і № рішень, відповідно до яких пам’ятку взято на облік / занесено до Реєстру та визначено її категорію:**

| |
|---|
| Постанова Кабінету Міністрів України від 14.03. 2025 №295 |

**5. Наявність на пам’ятці охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок:**

| |
|---|
| Охоронна дошка відсутня. |

**6. Власник пам’ятки:**

| |
|---|
| Державна власність.<br>Міністерство культури України<br>01601, Україна, місто Київ, вулиця І. Франка, 19.<br>телефон: (044) 235 23 78<br>Код ЄДРПОУ: 43220275<br>info@mcsc.gov.ua<br>Віце-прем’єр-міністр з гуманітарної політики – Міністр культури України<br>Бережна Тетяна Василівна |

**7. Користувач пам’ятки:**

| |
|---|
| Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник.<br>47003, Україна, Тернопільська область, м. Кременець, вул. Б. Козубського, 6.<br>телефон: 066 425 17 23<br>Код ЄДРПОУ: 26024191<br>krem-reserve.te.ua<br>Директор Ільчишин Василь Васильович |

**8. Охоронний договір на пам’ятку:**

| |
|---|
| – |

**9. Функціональне використання пам’ятки:**

| сучасне | первісне | інші (протягом часу існування об’єкта) |
|---|---|---|
| Експозиційний об’єкт | Військове (оборонне) | Архів, XVIII ст.; приміщення пожежників, західна вежа, XIX-XX ст. |

**10. Історичні дані про пам'ятку:**

Вперше Кременецький замок згадується у Галицько-Волинському літописі: у 1227 р. витримав облогу угорського короля Андрія II. На початку 1241 р. вистояв перед ордами хана Батия; у 1254 р. під його стінами зазнав поразки баскак Куремса; 1261 р. хан Бурундай змусив волинського князя Василька Романовича зруйнувати укріплення замку. Вважається, що замок був на той час дерев'яним.

У другій половині XIII ст. під час правління у Кременці руських князів, нащадків короля Русі Данила Романовича, з'явились перші кам'яні оборонні укріплення замку. Спершу замок займав тільки крайню мисову частину гори, звернену до міста, згодом його значно розширили.

Після занепаду Галицько-Волинської держави відбувалась боротьба між Польщею та Литвою за «галицьку спадщину». 1352 р. між польським королем Казимиром Великим та литовськими князями була укладена угода, за якою Кременець визначався спірним містом і «держати» його випадало Юрію (Норимунтовичу), сину литовського князя Норимунта, «від князів литовських і від [польського] короля», але за умовами угоди два роки заборонялося відновлювати замкові фортифікації.

1354 р. місто захопив Великий князь волинський та галицький Любарт-Дмитро, він розпочав розбудову замку, згодом втратив його. Новий господар польський король Казимир III Великий зміцнив замок. З 1370 р. і до останніх днів свого життя (1383 р.) містом і замком знову володів князь Любарт. Він звів мури замку з каменю-пісковику на Замковій горі в Кременці. Після Любарта замком володів (з перервою в 1392–1395 рр., коли власником фортеці князь полоцький Скиргайло Ольгердович) і разом зі своїм двором перебував у місті Вітовт (1350–1430) – великий князь литовський, руський і жемайтський (1392–1430), князь городенський (1370–1382, 1383–1430), князь луцький (1387–1430), титулярний король гуситів у 1422–1427, який перетворив Литву на найбільшу державу пізньосередньовічної Європи.

Не дивлячись на важку політичну ситуацію, замок в Кременці за володарювання Вітовта переживав піднесення, про що свідчить у своєму щоденнику фламандський лицар та мандрівник Гільбер де Ланноа, який 1421 р. побував у Кременецькому замку і був прийнятий Вітовтом як шановний гість.

1419 р. Свидригайло отримав у держання Чернігів, Новгород-Сіверський і Трубчевськ; перебував на великокнязівському столі (1432–1438 рр.). Полоцьк був резиденцією князя-вигнанця в останні місяці 1432 р., Київщина, Луцька земля і Східне Поділля складали ядро його володінь останньому етапі війни в 1436–1438 рр., а Мстиславль був одним із центрів його володінь в 1432–1435 р. У лютому 1438 р., перебуваючи в Луцьку, князь здійснював пожалування в південній частині своїх володінь – Кременецькому повіті, який належав йому після смерті Вітовта у 1430 р. до своєї смерті в 1452 р. Його документ від 9 травня 1438 р. про надання Кременцю магдебурзького права був виданий прямо в цьому місті. 1440 р. повернувся до Великого князівства Литовського, отримавши у володіння Волинь.

1529 р. король польський і великий князь литовський Сигізмунд I Старий передав м. Кременець із замком своєму позашлюбному синові Яну (Янушу, Іоану; 1499–1538) – єпископу віленському (з 1519 р.), єпископу познанському (з 1537 р.). Єпископ був одним із найбільших землевласників в Литві. За його розпорядженням було здійснено велику роботу з відновлення та укріплення замку у Кременці.

Замок цього періоду посідав овальний в плані майданчик (близько 0,75 га) на вершині гори. Три сторони замку були оточені неприступними скелями, східну (підлогову, найбільш доступну) стіну захищав рів і перекинутий через нього міст. Майданчик комплексу споруд був витягнутий по осі схід – захід і в найбільш недоступній своїй частині закінчувався загостреним кутом. З напільного боку кам'яна замкова стіна тягнулася прямою лінією від кромки до кромки гори, а в іншій частині комплексу повторювала конфігурацію мису, чиї схили круто обривалися вниз, до підніжжя гори.
Товщина оборонних стін – бл. 2 м, висота – 8-12 м. До стіни з її внутрішньої сторони був прибудований дерев'яний бойовий поміст. Мурована укріплення були посилені дерев'яним частоколом. Щоб потрапити до замку, потрібно було піднятися звивистим

шляхом вгору по схилу гори, пройти по довгому вузькому хребту, який називають «Замковою шиєю», подолати на цьому шляху два дерев'яних моста.

До поч. XVI ст. ворота замку були влаштовані в надбрамній вежі, що мала назву Черлена. Але з розвитком вогнепальної зброї з'явилася пряма загроза обстрілу та руйнування воріт Черленої вежі з хребта гори. Тоді старі ворота замурували, а поряд збудували нову надбрамну вежу, вихід з якої був спрямований вже не на хребет, а в глибоку долину, що відділяла Замкову гору від гори Черчі (раніше Чернеча гора). У протилежному кінці замку, що виходить на місто, була побудована третя, квадратна в плані, вежа. За проектом у замку мала з'явитися ще й четверта вежа, яка б надійніше прикрила підступи до воріт. Однак ця вежа так і не була добудована, хоча був закладений її фундамент, а для її будівництва вже був заготовлений камінь.

У 1536–1556 рр. власницею замку і м. Кременець була дружина короля Сигізмунда I Старого (з 1518 р.) Бона Сфорца д'Арагона (1494–1557) – велика княгиня литовська, руська і жемайтська. Вважається, що на її честь названа Замкова гора – Бона. За 20 років «Сфорцової доби» місто Кременець і всі його околиці зазнали кращих змін. У Кременці княгиня заклала шпиталь, побудувала під Замковою горою католицький францисканський монастир. При Боні замок зміцнювався і підтримувався в хорошому стані. Згідно збережених архівних даних, Кременецький замок цього періоду мав безліч кам'яних і дерев'яних будівель всередині замкових стін. Нова власниця та її старости Дахно Васильович, Станіслав Фальчевський та Герцик Щасний звели на Замковій горі нові фортифікаційні споруди. За люстраціями 1545 р., 1552 р. і 1563 р., замок був мурованим, від міста недоступним, мав два мости на ланцюгах, три вежі: «Над воротами», «Черлена», «Над новим домом», казарми для гарнізону, палац, дерев'яну церкву св. архістратига Михаїла (зведена в 1545–1548 рр.), 25 закінчених і вісім незакінчених сховищ («городнів»). У той час на території замку було чимало дерев'яних споруд, зокрема виробничо-оборонного призначення: пушкарня, спіжарня (комора), будинок коменданта, гридня (приміщення для челяді), тюрма, пекарня, кухня з коморою, курник і саж для свиней, великий дерев'яний дім на підклітках між Надбрамною і Черленою баштами, будинки землевласників з околиць Кременця.

Над мурами замку йшла крита галерея з бійницями для гармат. Новим стилем споруди за часів Бони стає ренесанс.

1569 р. за Люблінською унією Кременець відійшов до Речі Посполитої.

Восени 1648 р. під час національно-визвольної війни козаки на чолі з Богданом Хмельницьким кількома шляхами вирушили на західноукраїнські землі. Семитисячне козацьке військо під керівництвом черкаського і лисянського полковника Максима Кривоноса (1600–1648) та сотника Переяславського полку реєстрових козаків Філона Прокоповича Джалалія (?–1658) підійшло до Кременця. Після облоги, яка тривала шість тижнів, козаки захопили замок і зруйнували його. Відтоді Кременецький замок більше не відновлювався і занепав. За Вічним миром 1686 р. Кременець залишився в Речі Посполитій. 1692 р. в усіх установах впровадили польську мову. За третім поділом Речі Посполитої (1795 р.) місто відійшло до Російської імперії.

У XVIII ст. замкові споруди використовували для зберігання книг гродського і земського судів. В XIX – на поч. XX ст. в західній вежі знаходилася пожежна сторожа. У міжвоєнні роки подвір'я замку використовували в рекреаційних цілях і з цією метою розібрали частину оборонної стіни. Схили гори в 1920-х рр. засадили сосновим лісом.

Залишки замку стали об'єктом туристичних зацікавлень ще у XVIII ст. Цей інтерес не зникає і в наш час, пам'ятка приваблює відвідувачів як визначний витвір оборонної архітектури доби середньовіччя і місце чудових краєвидів на історичне місто Кременець та його околиці.

**11. Відомості про сучасний стан пам'ятки:**

| | |
|---|---|
| Розташування пам'ятки та її роль у навколишньому середовищі | Пам'ятка «Замок, руїни» розташована в південно-східній частині міста Кременець, Кременецького району, Тернопільської обл. на Замковій горі, яка також має назву Бона; це крута гора-останець висотою 393 м над рівнем моря (105 м відносна висота). Під'їзд до замку зі сходу через довгий скелястий хребет. Гора |

| | |
|---|---|
| | Замкова входить до складу Національного природного парку «Кременецькі гори», який створений за Указом президента 11.12.2009 р № 1036. Пам'ятка «Замок, руїни» відіграє роль домінанти у навколишньому історичному середовищі міста Кременця.<br>У 2001 р. Кременецький замок включений до складу Кременецько-Почаївського державного історико-культурного заповідника.<br>В документі «Історико-архітектурний опорний план м. Кременець Тернопільської області М 1:2000 / Основне креслення», затвердженому Мінкультури 25.01.2019 р., наявна така інформація:<br>пам'ятка розташована в межах:<br>- території історичного ареалу «Середмістя»;<br>- комплексних охоронних зон пам'яток архітектури;<br>- зони регулювання забудови;<br>- зони обмежень висотності;<br>- територій встановлених природних заповідників. |
| Ландшафт території пам'ятки | Пам'ятка розташована на високому плато, яке з'єднується з нижчою територією міста через т. зв. «замкову шию» − скелясте утворення, що в минулому входило до оборонної системи. Стіни замку опираються на природні скельні породи. На захід від гори протікає невелика річка Ірва. Схили гори вкриті сосновими насадженнями, створеними у 1930- х рр., територія замку має щільний трав'яний покров. |
| Опис пам'ятки / її частин | За функціональною типологією належить до оборонних споруд. Загальна площа пам'ятки 1,56 га. Форма за планом неправильна наближена до овалу, орієнтована захід-схід, з гостим кутом у західній частині; довжина близько 135 м, ширина 65 м. На сході території замку міститься надбрамна вежа, на заході – «Башта над новим домом». Між баштами, повторюючи конфігурацію плато, з півдня та півночі тягнуться мури, складені з місцевого каменю − пісковикового вапняку; товщина мурів 2,3 м, висота – 8-12 м. На деяких ділянках південного та північного мурів залишились рештки щілиноподібних бійниць та завершень у вигляді зубців-мерлонів. Надбрамна вежа змурована з каменю-пісковику, квадратна в плані (10 × 10 м), двоярусна, з високою стрілчатою аркою проїзду, який веде з подвір'я замку у стрімке урвище, над яким у давнину була споруджена дерев'яна естакада. В другому ярусі над аркою викладено з блоків прямокутний віконний проріз, біля нього зі сходу в площину стіни вмонтовано бійницю у вигляді замкової щілини. Західна вежа, що має також назву «Башта над новим домом», зовні виглядає прямокутною, в плані видовжена орієнтовно захід-схід, її фасади також мають прямокутні абриси, завершуються зубцями-мерлонами (що виглядають відреставрованими). Змурована з каменю-пісковика, внутрішні приміщення − частково з червоної цегли, західна частина вежі, що виступає над урвищем, |

| | |
|---|---|
| | змурована з червоної цегли. Об’єм самої вежі займає крайнє західне положення в цій частині споруди; її внутрішній простір обмежують стіни циліндричної форми, на відкриту галерею другого ярусу веде приставна металева драбина. Під першим ярусом розміщені приміщення нижнього ярусу. Склепінчасті перекриття приміщень мають циліндричну та хрестоподібну форму. В рівні першого ярусу вздовж західної стіни влаштовано внутрішньо стінний прохід. Отвір проходу в товщі стіни в нижньому ярусі обрамлений великими блоками каменю-пісковику, на якому вирізьблені цифри «1877» і латинські літери «SKV». Від нижніх камер назовні веде підземний коридор. Південний фасад Західної вежі звернутий у бік внутрішньої території замку, по центральній осі розташований вхід до першого ярусу вежі, по флангах симетрично розміщені два прорізи у рівні нижчого ярусу, на схід від входу – віконний проріз, нижня позначка якого приблизно збігається з верхньою позначкою входу. Усі перемички вказаних прорізів на фасаді мають лучкову конфігурацію та викладені з червоної цегли, − ймовірно ремонтні. З півдня до Західної башти прилягає стіна дугоподібної форми, в середній ділянці зруйнована (відсутня), східна частина цієї стіни має прямолінійну форму, до неї під прямим кутом примикає невеликий відтинок залишків кам’яних замкових конструкцій. У верхній частині стіни під залишками бійниць простежується виступ – ймовірно, колишній бойовий хід. Зі сходу до Західної башти приєднується північна стіна, нерівномірна за висотою: середній відтинок нижчий за крайні, у західному відтинку залишились сліди бійниць. Характер кам’яної кладки не однорідний в різних частинах стін, що вказує на числені ремонти та перебудови за довгу історію споруди. |
| Перебудови, втрати й історичні нашарування пам’ятки | - 1354-1383 рр. − розбудова міста і замку за часів правління Великого князя волинського та галицького Любарта-Дмитра (з перервою на ті роки – до 1370 р., коли замком володарював і зміцнював його польський король Казимир III Великий). Любарт звів мури замку з каменю-пісковику на Замковій горі в Кременці.<br>- 1383-1430 рр. - замком володів великий князь литовський, руський і жемайтський Вітовт (1350–1430) (з перервою в 1392–1395 рр., коли власником фортеці був князь полоцький Скиргайло Ольгердович) Замок в Кременці за володарювання Вітовта переживав піднесення, за свідченням сучасників.<br>- 1430-1452 рр. – замком володів Свидригайло Ольгердович (бл. 1370 – 1452) – великий князь литовський і руський;<br>- 9 травня 1438 р. князь Свидригайло видав документ про надання Кременцю магдебурзького права.<br>- 1440 р. повернувся до Великого князівства Литовського, отримавши у отримавши у володіння Волинь. |

| | |
|---|---|
| | - 1529 р. король польський і великий князь литовський Сигізмунд I Старий передав м. Кременець із замком своєму позашлюбному синові Яну (Янушу, Іоану; 1499–1538) – єпископу віленському (з 1519 р.), єпископу познанському (з 1537 р.). За його розпорядженням було здійснено велику роботу з відновлення та укріплення замку у Кременці. Замок цього періоду посідав овальний в плані майданчик (близько 0,75 га) на вершині гори. Три сторони замку були оточені неприступними скелями, східну (підлогову, найбільш доступну) стіну захищав рів і перекинутий через нього міст. Товщина оборонних стін – бл. 2 м, висота – 8-12 м. До стіни з її внутрішньої сторони був прибудований дерев'яний бойовий поміст. Муровані укріплення були посилені дерев'яним частоколом. До поч. XVI ст. ворота замку були влаштовані в надбрамній вежі, що мала назву Черлена. З розвитком вогнепальної зброї з'явилася загроза обстрілу та руйнування воріт Черленої вежі з хребта гори. Тоді старі ворота замурували, а поряд збудували нову надбрамну вежу, вихід з якої був спрямований вже не на хребет, а в глибоку долину, що відділяла Замкову гору від гори Черчі (раніше Чернеча гора). У протилежному кінці замку, що виходить на місто, була побудована третя, квадратна в плані, вежа. За проектом у замку мала з'явитися ще й четверта вежа, яка б надійніше прикрила підступи до воріт, однак ця вежа так і не була добудована.<br>- 1536–1556 рр. власницею замку і м. Кременець була дружина короля Сигізмунда I Старого (з 1518 р.) Бона Сфорца д'Арагона (1494–1557) – велика княгиня литовська, руська і жемайтська. Під час правління Бони Кременець процвітав і вважався одним із найбільших міст Волині; княгиня заклала шпиталь, побудувала під Замковою горою католицький францисканський монастир; при Боні замок зміцнювався і підтримувався в хорошому стані. Згідно збережених архівних даних, Кременецький замок цього періоду мав безліч кам'яних і дерев'яних будівель всередині замкових стін; були зведені нові фортифікаційні споруди. За люстраціями 1545 р., 1552 р. і 1563 р., замок був мурованим, від міста недоступним, мав два мости на ланцюгах, три вежі: «Над воротами», «Черлена», «Над новим домом», казарми для гарнізону, палац, дерев'яну церкву св. архістратига Михаїла (зведена в 1545–1548 рр.), 25 закінчених і вісім незакінчених сховищ («городнів»). У той час на території замку було чимало дерев'яних споруд, зокрема виробничо-оборонного призначення: пушкарня, спіжарня (комора), будинок коменданта, гридня (приміщення для челяді), тюрма, пекарня, кухня з коморою, курник і саж для свиней, великий дерев'яний дім на підклітках між Надбрамною і Черленою баштами, будинки землевласників з околиць Кременця. Над мурами замку йшла крита |

| | |
|---|---|
| | галерея з бійницями для гармат. Новим стилем споруди за часів Бони стає ренесанс.<br>- 1569 р. за Люблінською унією Кременець відійшов до Речі Посполитої.<br>- 1648 р. під час національно-визвольної війни козаки на чолі з Богданом Хмельницьким вирушили в західноукраїнські землі. Семитисячне козацьке військо під керівництвом черкаського і лисянського полковника Максима Кривоноса (1600–1648) та сотника Переяславського полку реєстрових козаків Філона Прокоповича Джалалія (?–1658) після облоги, яка тривала шість тижнів, захопили замок і зруйнували його. Відтоді Кременецький замок більше не відновлювався і занепав.<br>- 1686 р. за Вічним миром Кременець залишився в Речі Посполитій.<br>- за третім поділом Речі Посполитої (1795 р.) місто відійшло до Російської імперії. |
| Твори мистецтва,<br>які є невід'ємною складовою пам'ятки (при наявності) | Відсутні |
| Інженерне облад-нання та мережі | Об'єкти пам'ятки підключені до мереж електропостачання. |
| Негативні чинники впливу на пам'ятку | Негативними чинниками, що можуть позначатися на долі пам'ятки є:<br>- природні та техногенні чинники, кліматичні умови, що позначаються на стані древніх руйнованих кам'яних конструкцій, фасадів та інтер'єрів збережених частин замку;<br>- проведення ремонтно - реставраційних робіт та робіт з пристосування до сучасних умов використання пам'ятки без урахування вимог чинного законодавства щодо охорони культурної спадщини;<br>- виклики воєнного стану. |
| Загальна оцінка стану збереження пам'ятки | Загальний технічний стан пам'ятки незадовільний.<br>Фундаменти об'єктів замку недоступні для обстеження, опосередковані ознаки просідання фундаментів можуть свідчити про незадовільний стан фундаментів.<br>Стіни. Східна Надбрамна вежа: зовнішні стіни змуровані з каменю пісковикового вапняку на вапняково-піщаному розчині, загальний стан незадовільний; західна «Башта над новим домом»: стіни вежі викладені з каменю пісковикового вапняку на вапняково-піщаному розчині; стан задовільний; стіни оборонних мурів – стан незадовільний.<br>Дах над приміщеннями Західної вежі плаский, з бетонним покриттям, який використовується як видовий майданчик, стан задовільний.<br>Перекриття в Західній вежі склепінчасті циліндричні та хрестоподібні викладені з червоної цегли та каменю пісковикового вапняку на розчині, стан склепінь задовільний. |

| | |
|---|---|
| | Підлоги в приміщеннях Західної вежі з кам'яних плиті, бетонні, дерев'яні дощаті, стан незадовільний.<br>Сходи: вхідні сходи до приміщень середнього ярусу Західної вежі сучасні бетонні, стан задовільний; вхідні сходи до приміщень нижнього ярусу зовнішні, бетонні з бетонними бічними стінами, стан задовільний; вихід на оглядовий майданчик даху влаштовано по металевій вертикальній драбині, стан незадовільний.<br>Акт технічного стану пам'ятки – жовтень 2025 р. |
| Режим використання пам'ятки | В межах охоронної зони пам'ятки архітектури національного значення з режимом використання №1 (згідно креслення «Історико-архітектурний опорний плану м. Кременець Тернопільської області») передбачена 2-х поверхова забудова висотністю 7 м (по карнизу) – 10 м.<br>Режим використання пам'ятки запропоновано відповідно до:<br><u>«Закону України про охорону культурної спадщини», ст. 22 «Заборона знесення, зміни, заміни пам'яток та їх переміщення»:</u><br>Пам'ятки, їхні частини, пов'язані з ними рухоме та нерухоме майно забороняється зносити, змінювати, замінювати, переміщувати (переносити) на інші місця;<br><u>«Закону України про охорону культурної спадщини», ст. 24 «Утримання та використання пам'яток»:</u><br>1. Власник або уповноважений ним орган, користувач зобов'язані утримувати пам'ятку в належному стані, своєчасно провадити ремонт, захищати від пошкодження, руйнування або знищення відповідно до цього Закону та охоронного договору.<br>2. Використання пам'ятки має здійснюватися відповідно до визначених або встановлених режимів використання у спосіб, що потребує як найменших змін і доповнень пам'ятки та забезпечує збереження її матеріальної автентичності, просторової композиції, а також елементів обладнання, упорядження, оздоби тощо.<br>3. Забороняється змінювати призначення пам'ятки, її частини та елементи, робити написи, позначки на ній, на її території та в її охоронній зоні без дозволу відповідного органу охорони культурної спадщини.<br>4. У разі виникнення загрози для збереженості пам'ятки її власник або уповноважений ним орган, особа, яка набула права володіння, користування чи управління, зобов'язані негайно повідомити про це орган охорони культурної спадщини обласних, районних державних адміністрацій та орган місцевого самоврядування, на території якого розташована пам'ятка.<br>5. Розміщення реклами на пам'ятках національного значення, в межах зон охорони цих пам'яток, історичних ареалів населених місць здійснюється на підставі дозволу, що оформлюється (видається) відповідно до Закону України «Про рекламу» за участю центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони |

| | |
|---|---|
| | культурної спадщини.<br>Закону України «Про охорону культурної спадщини» ст. 26 «Консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт та пристосування пам'яток»:<br>1. Консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт та пристосування пам'яток національного значення здійснюється за наявності письмового дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини на підставі погодженої з ним науково-проектної документації.<br>Розробленню проектів консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту, пристосування пам'яток передує проведення необхідних науково-дослідних робіт, у тому числі археологічних і геологічних.<br>У складі організаційно-функціональної структури підприємства – виконавця робіт з консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту, пристосування пам'яток мають передбачатися підрозділи та/ або фахівці, які забезпечують виконання виробничо-технічних, виробничих функцій.<br>Головний архітектор проекту, керівники та виконавці робіт повинні мати освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні для проведення відповідних робіт.<br>3. Роботи із збереження об'єктів культурної спадщини проводяться згідно з реставраційними нормами та правилами, погодженими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони культурної спадщини. Будівельні норми та правила застосовуються у разі проведення робіт із збереження об'єкта культурної спадщини лише у випадках, що не суперечать інтересам збереження цього об'єкта.<br>Закону України «Про охорону культурної спадщини», ст. 28 «Вимоги органів протипожежної, санітарної, екологічної охорони та інших зацікавлених органів»:<br>Вимоги органів протипожежної, санітарної, екологічної охорони та інших зацікавлених органів щодо умов утримання та використання пам'яток не можуть призводити до змін пам'яток і не повинні погіршувати їхню естетичну, історичну, мистецьку, наукову чи художню цінність. |

**12. Перелік складових пам'ятки, її частин:**

| |
|---|
| Не є складовою комплексу (ансамблю) |

**13. Територія пам'ятки:**

| | |
|---|---|
| Опис території пам'ятки | Місто Кременець розташоване у вузькій долині останніх відрогів Подільської височини. Територія пам'ятки міститься на горі Замковій - одній з Кременецьких гір, які являють собою частину витягнутої гряди, що простягнулась з північного сходу на південний захід на 60 км в межах Національного природного парку «Кременецькі гори»; ці гори |

| | |
|---|---|
| | розміщені на Волинсько-Подільському плато і складаються з окремих підвищень – гір-останців з найбільшою висотою 400 м. У південно-східній частині замку, де «обривається» південне прясло мурів, на денній поверхні наявні сліди давньої криниці: на сьогодні це заглиблення, поросле травою та обнесене легким дерев'яним огородженням. В'їзд на територію пам'ятки організовано зі сходу, облаштовано невеликій майданчик для авто, невеликі інфраструктурні об'єкти для служби охорони та відвідувачів. Територія замку вкрита щільним трав'яним покровом, з напільної сторони вздовж мурів на крутому схилі протоптані стежки, користування якими може бути небезпечним. З території замку відкриваються надзвичайно мальовничі краєвиди на історичну забудову міста Кременець та його околиці. Територія замку впорядкована. |
| Площа території | 1,56 га |
| Опис меж території | Межа території пам'ятки проходить по зовнішньому контуру оборонних стін, які виходять на круті скельні схили гори Замкової. Підніжжя гори межує з вул. Максима Кривоноса на заході та південному заході, вул. Шумською на півночі, вул. Замковою на півдні, вул. Друга Плитниця на сході. |
| Режим використання території пам'ятки | Відповідно до ст. $14^1$ «Територія пам'ятки» Закону України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 № 1805-III (у редакції від 31.10.2025):<br>1.Територія пам'ятки – це територія історично і топографічно пов'язана з розпланувально-просторовою еволюцією пам'ятки, для якої визначається спеціальний охоронний режим її використання з метою збереження цілісності пам'ятки. Межі та режими використання території пам'ятки визначаються науково-проєктною документацією, що складається за результатами проведених досліджень.<br>Рішення про затвердження науково-проєктної документації з визначення меж та режимів використання території пам'ятки приймається:<br>Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини, - щодо територій пам'яток національного значення.<br>2. Режим використання території пам'ятки встановлює обмеження діяльності у використанні відповідної території (земель). Будь яка діяльність у межах території пам'ятки має здійснюватись з дотриманням режиму використання пам'ятки, у тому числі всіх обмежень у використанні земель, зокрема у сфері забудови.<br>3. До затвердження науково-проектної (науково-дослідної) документації з визначення меж та режимів використання території пам'ятки відповідно до частини першої цієї статті межа території пам'ятки встановлюється: |

| | |
|---|---|
| | - для пам’яток архітектури – 20 м навколо периметра забудови. |
| Назва документа що визначає режим використання пам’ятки | Історико-архітектурний опорний план м. Кременець Тернопільської області М 1:2000 / Основне креслення |
| Назва, дата і номер документа про затвердження документації із землеустрою | - |

**14. Оцінка археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, архітектурної, мистецької, наукової чи художньої цінності пам’ятки:**

| | |
|---|---|
| Критерії, за якими визначено категорію пам’ятки | Замок є визначним об’єктом культурної спадщини, одним з найбільш ранніх замків західної Волині, який втілює багатовікову історію розвитку краю.<br>Композиційно відіграє роль архітектурної домінанти в історичному середовищі забудови міста Кременця, є цінним об’єктом культурної спадщини, що в різні часи перебування міста у складі різних держав і державних утворень мав значний вплив на формування і розвиток міської структури.<br>Впродовж свого існуванні замок зазнав багато будівельних періодів, зміни які відбувались під час цих перетворень, здебільшого, доповнювали його матеріально-технічну структуру (за виключенням втрат 1648 р. та деяких інших змін).<br>Замок зберіг свою автентичність: деякою мірою матеріально-технічну структуру, розпланувальну систему оборонних укріплень, об’ємно-просторову композицію збереженої частини приміщень, архітектурно-пластичне вирішення залишків фасадів, що дають уявлення про їх вигляд в минулі часи, деяку частину інтер’єрів.<br>З історією замку пов’язано багато імен відомих історичних постатей: великого князя волинського та галицького Любарта-Дмитра, великого князя литовського, руського і жемайтського Вітовта, великиого князя литовського і руського Свидригайла Ольгердовича, дружини короля Сигізмунда I Старого Бони Сфорца д’Арагона (1494–1557) – великої княгині литовської, руської і жемайтської.<br>Факт руйнації замку пов'язаний з історією національно-визвольної боротьби під проводом Богдана Хмельницького, тоді козацьким загоном керував черкаський і лисянський полковник Максим Кривонос (1600–1648).<br>Відповідно до п. 3 «Порядку визначення категорій пам’яток», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 452, замок можна визначити як такий, що зберіг свою автентичність. |
| Предмет охорони пам’ятки | Предметом охорони об’єкта як пам’ятки архітектури є: розпланувальна система оборонних укріплень замку, об’ємно-планувальна композиція збережених приміщень, матеріально-технічна структура з історичними параметрами конструктивної схеми, загальне архітектурно-пластичне та стилістичне |

| | |
|---|---|
| | вирішення залишків фасадів, збережені архітектурні та конструктивні елементи. |

**15. Зони охорони пам’ятки:**

| | |
|---|---|
| Організація - розробник науково-проектної документації | - |
| Дата і номер рішення про затвердження науково-проектної документації | - |
| Опис меж зон охорони із зазначенням назви і площі кожної зони | - |
| Зона охорони (нормативна) | Зона охорони пам’ятки не визначалася науково-проєктною документацією.<br>Відповідно до ст. 32, п. 2 Закону України «Про охорону культурної спадщини» до визначення у встановленому порядку зон охорони межі зони охорони становлять:<br>у межах населених пунктів – 100 метрів від межі території пам'ятки. |

**16. Відомості щодо наявності матеріалів обстежень, науково-дослідних, проектних та науково-проектних робіт по пам’ятці:**

| Найменування документації | Роки виконання | Виконавець - автор (організація) | Замовник |
|---|---|---|---|
| Історико-архітектурний опорний план м. Кременець Тернопільської області | 1988 | Інститут «Укрпроектреставрація», Львівський філіал (тепер Інститут «Укрзахідпроект реставрація», ГАП Скрентович Я. | |
| Генеральний план розвитку заповідника | 2004 | ГАП Бачинська Л. | |

**17. Відомості про реставраційні та інші роботи на пам’ятці:**

| Найменування робіт | Роки проведення | Виконавець (організація) | Замовник |
|---|---|---|---|
| | | | |

**18. Основні джерела відомостей про пам’ятку:**

| | |
|---|---|
| Матеріали археологічних досліджень | - |
| Картографічні матеріали | 1. Схема розташування об’єкта культурної спадщини в сучасній містобудівній ситуації. URL: https://www.google.com/maps/ (дата звернення 26.11.2025).<br>2. Розташування об’єкта культурної спадщини «Замок, руїни» в сучасній містобудівній ситуації. URL: https://www.google.com/maps/ (дата звернення 26.11.2025). |

| | |
|---|---|
| | 3. Розташування об’єкта дослідження в сучасній забудові міста Кременця. URL: https://maps.visicom.ua/ (дата звернення 26.11.2025).<br>4. «Історико-архітектурний опорний план м. Кременець Тернопільської області». Основне креслення. Фрагмент.<br>5. Мапа м. Кременця 1939 р. з позначенням об’єкта дослідження («Замок, руїни» за адресою вул. Замкова, 59). |
| Іконографічні матеріали | 6. Поштівка. Мури замку на Замковій горі з написом «Гастролі драмтеатру ім. І. Франка. «Маруся Богуславка». 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1166.<br>7. Фото. Фрагменти фортеці на Замковій горі в Кременці. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1174.<br>8. Фото. Кременецький Свято-Михайлівський собор на фоні Замкової гори.1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1280.<br>9. Фото Замкової гори з вікна ліцею. Зимовий пейзаж. Фото Станіслава Схейбаля. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1222.<br>10. Фото. Фрагмент в’їзної брами і частина мурів Кременецької фортеці на Замковій горі з видом на місце колишньої церкви св. Михаїла. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1485.<br>11. Фото. Фрагмент фортеці на Замковій горі. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1487.<br>12. Поштівка. Вистава «Baladynu» за твором Ю. Словацького на фоні в’їзної брами Кременецької фортеці. 1938 р. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1504.<br>**13.** Поштівка. Вистава «Baladynu» за твором Ю. Словацького на фоні в’їзної брами Кременецької фортеці. 1938 р. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1505.<br>14. Фото. В’їзна брама Кременецької фортеці. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею*. № інвент. 1506.<br>15. Фото. В’їзна брама на Замковій горі. Археологічні розкопки. 1980-ті рр. Фотограф Касіянчук З.С. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею*. інвент. № 1544.<br>16. Фото. Фрагмент оборонного муру Кременецької фортеці під час реставрації і консервації. 1980-ті рр. Фотограф Касіянчук З.С. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею*. інвент. № 1549.<br>17. Поштівка. Гора королеви Бони. Поч. ХХ ст. Зі збірки Волинського товариства краєзнавчого в Луцьку. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею*. інвент. №3297. |
| Архівні матеріали | 18. Паспорт об’єкта культурної спадщини «Замок, руїни», 2005 р., паспорт склав історик, мистецтвознавець Сьомочкін І. В. |
| Бібліографічні матеріали | 19. Ревізія Кременецького замку. *Литовська метрика. Кн. 561. Ревізії українських замків 1545 року.* Київ, 2005. С. 191–210. |

20. Замок, руїни. IX–XVI ст. Паспорт об'єкта культурної спадщини Укладач Собчук В. Д. 2003 р. *Архів Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника.*
21. Кременець. Замок. Руїни. IX–XVI ст. *Перелік пам'яток культурної спадщини національного значення Тернопільської області, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Міністерство культури України. Офіційний сайт.* URL: https://mcsc.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/ (дата звернення: 13.11.2025).
22. Теодорович М. И. История города Кременца, Волынской губернии. Изд. 2-е, совершенно переработанное. Седлец, 1904. 141 с.
23. Історія українського мистецтва в 6-ти т. Київ, 1967. Т. 2: Мистецтво XIV – першої половини XVII століття. С. 18, 22, 23.
24. Логвин Г. Н. По України. Стародавні мистецькі пам'ятки. Київ: «Мистецтво». 1968. С. 181–182, 184.
25. Кременец: Замок. *Памятники архитектуры и градостроительства Украинской ССР (иллюстрированній справочник-каталог)*: в 4-х т. Київ: «Будівельник», 1986. Т. 4. С. 74.
26. Крощенко Л. Визначення часу побудови мурованого замку в Кременці. *З історії української реставрації.* Київ: Українознавство, 1996. С. 254–258.
27. Вечерський В. В., Годованюк О. М., Тиманович Є. В. та ін. Пам'ятки архітектури й містобудування України: Довідник Державного реєстру національного культурного надбання. Київ: Техніка, 2000. С.237–239.
28. Лонкевич Д., Бойко О. Замки Тернопільської області (з архіву інституту Укрзахідпроектреставрація). *Вісник інституту «Укрзахідпроектреставрація».* 2000. № 11. С. 59–88.
29. Шабульдо Ф. М. Вітовт (Вітаутас). *Енциклопедія історії України.* Київ: Наукова думка, 2003. Т. 1. С. 580–581.
30. Собчук В., Чернихівський Г. Кременець. *Тернопільський енциклопедичний словник*: у 4 т. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2004. Т. 2. С. 223–225.
31. Мельничук Б. Юрчак Н. Шляхами Богдана Хмельницького на Тернопільщині. Тернопіль, 2008. С. 21.
32. Полехов С. В. Наследники Витовта. Династическая война в Великом княжестве Литовском в 30-е годы XV века. Москва: «Индрик», 2015. С. 129–147.
33. Вечерський В. В. Кременецький замок. *Велика українська енциклопедія.* URL: https://vue.gov.ua/Кременецький замок (дата звернення: 13.11.2025).
34. Пламеницька О.А. До питання про розвиток мурованих фортифікацій Західної України IX-XIII ст. Українська академія мистецтва. Випуск 17, 2010. С. 208.

**19. Матеріали графічної та фотофіксації пам'ятки:**

| Найменування | Кількість | Дата виконання | Виконавець |
|---|---|---|---|

| | | | |
|---|---|---|---|
| Схема генерального плану з позначенням контуру пам’ятки та її території | 1 | 26.11.2025 | Викопіювання – Малій Н.П. |
| | | | |
| Схема зон охорони пам’ятки | 1 | 26.11.2025 | Викопіювання – Малій Н.П. |
| Схематичний план. Техпаспорт від 26.06.2025 | 1 | 26.11.2025 | Викопіювання – Малій Н.П. |
| | | | |
| Обміри: | | | |
| Плани (плани поверхів) | 3 | 18.12.2025 | Викопіювання – Малій Н.П. |
| | | | |
| Креслення фасадів *(у разі потреби)* | 2 | 18.12.2025 | Викопіювання – Малій Н.П. |
| | | | |
| Розрізи *(у разі потреби)* | - | | |
| | | | |
| Матеріали фотофіксації, які відображають ціннісні характеристики пам’ятки: | | | |
| Фото загального вигляду | 21 | жовтень 2025 | Захарченко Є. С. Ліхолєтов Я. В. |
| | | | |
| Фото фрагментів | 15 | жовтень 2025 | Захарченко Є. С. Ліхолєтов Я. В. |
| | | | |
| Фото деталей | 1 | жовтень 2025 | Захарченко Є. С. Ліхолєтов Я. В. |
| | | | |
| Фото інтер’єрів *(при наявності)* | 20 | жовтень 2025 | Захарченко Є. С. Ліхолєтов Я. В. |
| | | | |

**Паспорт склав:**

| Посада, спеціальність, кваліфікаційний рівень | Власне ім’я, прізвище | Підпис | Дата складання |
|---|---|---|---|
| Заступник директора з наукової та просвітницької роботи Українського державного інституту культурної спадщини; музейна справа та охорона пам’яток історії та культури (спеціаліст); доктор філософії з історії та археології | Ярослав ЛІХОЛЄТОВ | | Листопад 2025 |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Завідувач сектору Українського державного інституту культурної спадщини, спеціаліст з міського будівництва та господарства | Наталія МАЛІЙ | | Листопад 2025 |

Директор
Департаменту архітектури, містобудування,
житлово-комунального господарства та енергозбереження
Тернопільської обласної державної адміністрації

12.03.2026 _____ _____ Володимир ХАРЧЕНКО
(дата підписання паспорта) М.П. (підпис)

**Графічні матеріали та фотофіксація**

1. Схема розташування об’єкта культурної спадщини в сучасній містобудівній ситуації. https://www.google.com/maps/ звернення 26.11.2025.
2. Розташування об’єкта культурної спадщини «Замок, руїни» в сучасній містобудівній ситуації. https://www.google.com/maps/ звернення 26.11.2025.
3. Розташування об’єкта дослідження в сучасній забудові міста Кременця. https://maps.visicom.ua/ звернення 26.11.2025.
4. «Історико-архітектурний опорний план м. Кременець Тернопільської області». Основне креслення. Фрагмент.
5. Мапа м. Кременця 1939 р. з позначенням об’єкта дослідження («Замок, руїни» за адресою вул. Замкова, 59) https://kremenets.city/articles/269914/-davnya-karta-kremencya.
6. Схематичний план. Викопіювання з технічного паспорту Кременецького районного комунального бюро технічної інвентаризації від 26.06.2025 р.
7. Надбрамна вежа. План поверху.Викопіювання з технічного паспорту Кременецького районного комунального бюро технічної інвентаризації від 26.06.2025 р.
8. Західна вежа. План підвального поверху.Викопіювання з технічного паспорту Кременецького районного комунального бюро технічної інвентаризації від 26.06.2025 р.
9. Західна вежа. План першого поверху.Викопіювання з технічного паспорту Кременецького районного комунального бюро технічної інвентаризації від 26.06.2025 р.
10. План Кременецького замку з нанесенням основних існуючих та відкритих археологічними розкопками споруд.
11. Замок на горі королеви Бони. Фасад , план. Кресленик другої половини XIX ст.
12. Надбрамна Шляхетська башта. Обмір А. Тюпича, С. Буркацького, Н. Шиврінoї, О. Пламеницької. 1974. Кресленик О. Пламеницької.
13. Археологічно відкритий оборонний мур замку першого будівельного етапу (IX ст.). Вид на південь. Фото Є Пламеницької, 1974.
14. Давня тристінна вежа (IX ст.) в оборонному мурі. Вид на схід. Фото Є Пламеницької, 1974.
15. Залишки старої надбрамної (Черленої) башти. 1974. Фото Є Пламеницької.

**Іконографічні матеріали**

1. Поштівка. Мури замку на Замковій горі з написом «Гастролі драмтеатру ім. І. Франка. «Маруся Богуславка». 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1166.
2. Фото. Фрагменти фортеці на Замковій горі в Кременці. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1174.
3. Фото. Кременецький Свято-Михайлівський собор на фоні Замкової гори. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 12
4. Фото Замкової гори з вікна ліцею. Зимовий пейзаж. Фото Станіслава Схейбаля. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1222.
5. Фото. Фрагмент в’їзної брами і частина мурів Кременецької фортеці на Замковій горі з видом на місце колишньої церкви св. Михаїла. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1485.
6. Фото. Фрагмент фортеці на Замковій горі. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1487.
7. Поштівка. Вистава «Baladynu» за твором Ю. Словацького на фоні в’їзної брами Кременецької фортеці. 1938 р. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1504.
8. Поштівка. Вистава «Baladynu» за твором Ю. Словацького на фоні в’їзної брами Кременецької фортеці. 1938 р.*Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1505.

9. Фото. В’їзна брама Кременецької фортеці. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1506.
10. Фото. В’їзна брама на Замковій горі. Археологічні розкопки. 1980-ті рр. Фотограф Касіянчук З.С. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею*. інвент. № 1544.
11. Фото. Фрагмент оборонного муру Кременецької фортеці під час реставрації і консервації. 1980-ті рр. Фотограф Касіянчук З.С. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею*. інвент. № 1549.
12. Поштівка. Гора королеви Бони. Поч. ХХ ст. Зі збірки Волинського товариства краєзнавчого в Луцьку. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею*. інвент. №3297.

**Натурна фотофіксація (жовтень 2025 р.)**

1. Загальний вигляд в’їзду на територію замку. Вид з південного сходу.
2. Загальний вигляд в’їзду на територію замку. Вид з північного сходу.
3. Загальний вигляд в’їзду на територію замку. Вид із заходу.
4. Загальний вигляд території замку. Південна оборонна стіна. Вид з півночі.
5. Загальний вигляд території замку. Південна оборонна стіна. Вид з північного сходу.
6. Загальний вигляд території замку. Південна оборонна стіна. Вид зі сходу.
7. Загальний вигляд території замку. Західна вежа, північна оборонна стіна. Вид з південного сходу.
8. Загальний вигляд території замку. Північний оборонний мур. Вид з півдня.
9. Панорамний вигляд території замку. Вид з півдня.
10. Загальний вигляд Надбрамної вежі. Вид з південного заходу.
11. Загальний вигляд території замку. Залишки криниці біля південного муру. Вид з півночі.
12. Фрагмент південного муру. Вид з півночі.
13. Фрагмент південного муру. Вид зі сходу.
14. Фрагмент південного муру. Вид з північного заходу.
15. Фрагмент південного муру. Вид із заходу.
16. Панорама міста. Стежка біля руїн південного муру. Вид зі сходу.
17. Руїни південного муру. Вид зі сходу.
18. Фрагмент південного муру. Вид зі сходу.
19. Західна вежа. Вид з півдня.
20. Загальний вигляд території замку. Вид із заходу.
21. Загальний вигляд Західної вежі. Вид з південного сходу.
22. Загальний вигляд північного муру. Вид з півдня.
23. Фрагмент північного муру. Вид з півдня.
24. Фрагмент північного муру. Вид з півдня.
25. Загальний вид на північний мур. Вид з північного заходу.
26. Панорама замку. Вид з північного заходу.
27. Надбрамна вежа. Вид з південного заходу.
28. Фрагмент Надбрамної вежі. Вид з південного заходу.
29. Фрагмент південного фасаду Західної вежі. Західна частина фасаду.
30. Фрагмент південного фасаду Західної вежі. Східна частина фасаду. Вид з півдня.
31. Фрагмент південного фасаду Західної вежі. Центральна частина фасаду. Вид з півдня.
32. Фрагмент південного фасаду Західної вежі. Центральна частина фасаду. Вхід до приміщень першого ярусу. Вид з півдня.
33. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид із заходу.
34. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид з півдня.
35. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид зі сходу.
36. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид з півночі.
37. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид з південного сходу.
38. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид із заходу.
39. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид з півдня.
40. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Драбина до другого ярусу

вежі. Вид з півдня.

41. Інтер’єр Західної вежі. Вид із заходу.
42. Інтер’єр Західної вежі. Вид на склепіння над вежею. Вид з північного заходу.
43. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид з півночі.
44. Фрагмент майданчика в рівні даху Західної вежі. Вид з півдня.
45. Фрагмент майданчика в рівні даху Західної вежі. Вид з півночі.
46. Інтер’єр Західної вежі. Вхід з рівня майданчика на даху. Вид з півдня.
47. Інтер’єр Західної вежі. Внутрішня поверхня стін вежі. Вид з півдня.
48. Вхід до нижнього ярусу приміщень Західної вежі. Вид з півдня.
49. Інтер’єр Західної вежі. Вхід до приміщення нижнього ярусу. Вид з півдня.
50. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення нижнього ярусу. Вид зі сходу.
51. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення нижнього ярусу. Вид зі заходу.
52. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення нижнього ярусу. Вид зі сходу
53. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид з південного сходу.
54. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид з південного заходу.
55. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення нижнього ярусу.
    Фрагмент порталу з пісковикового вапняку. Вид з півдня.
56. Інтер’єр Західної вежі. Вихід з приміщення нижнього ярусу. Вид з півночі.
57. Загальний вид Західної вежі. Вид з південного заходу.

**Графічні матеріали**

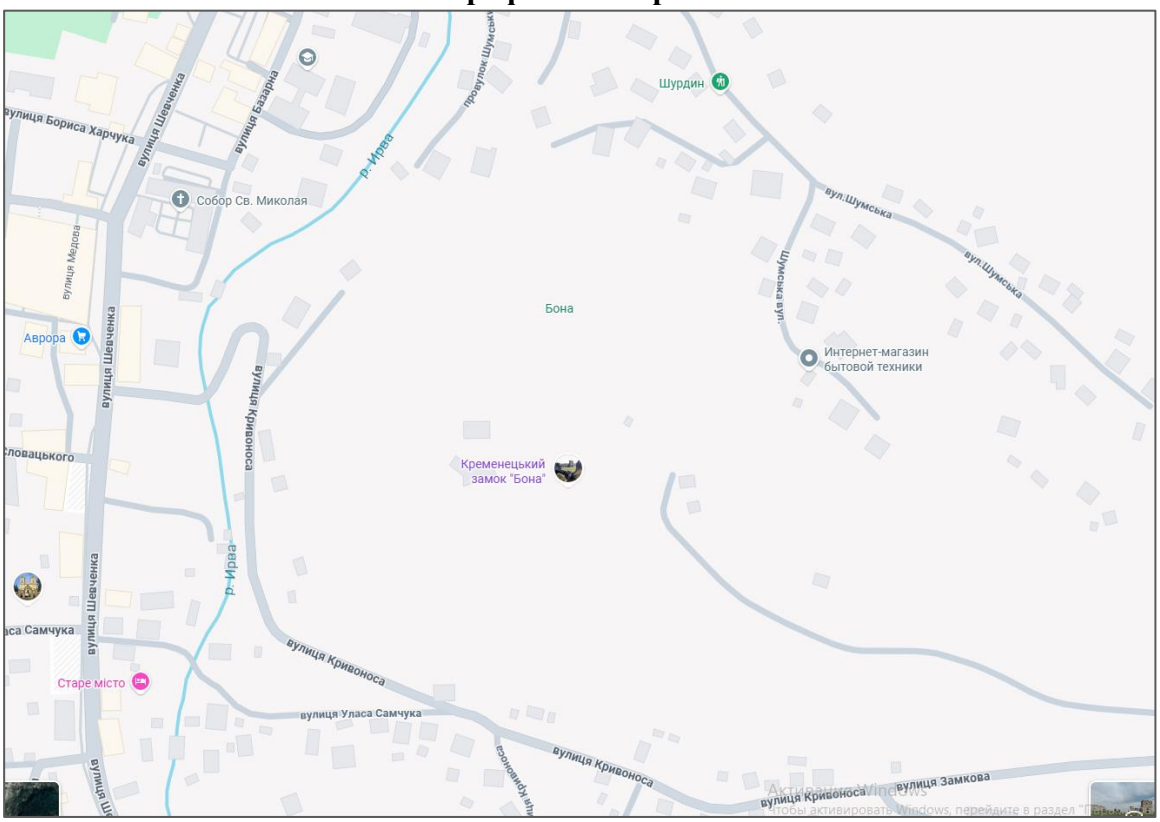
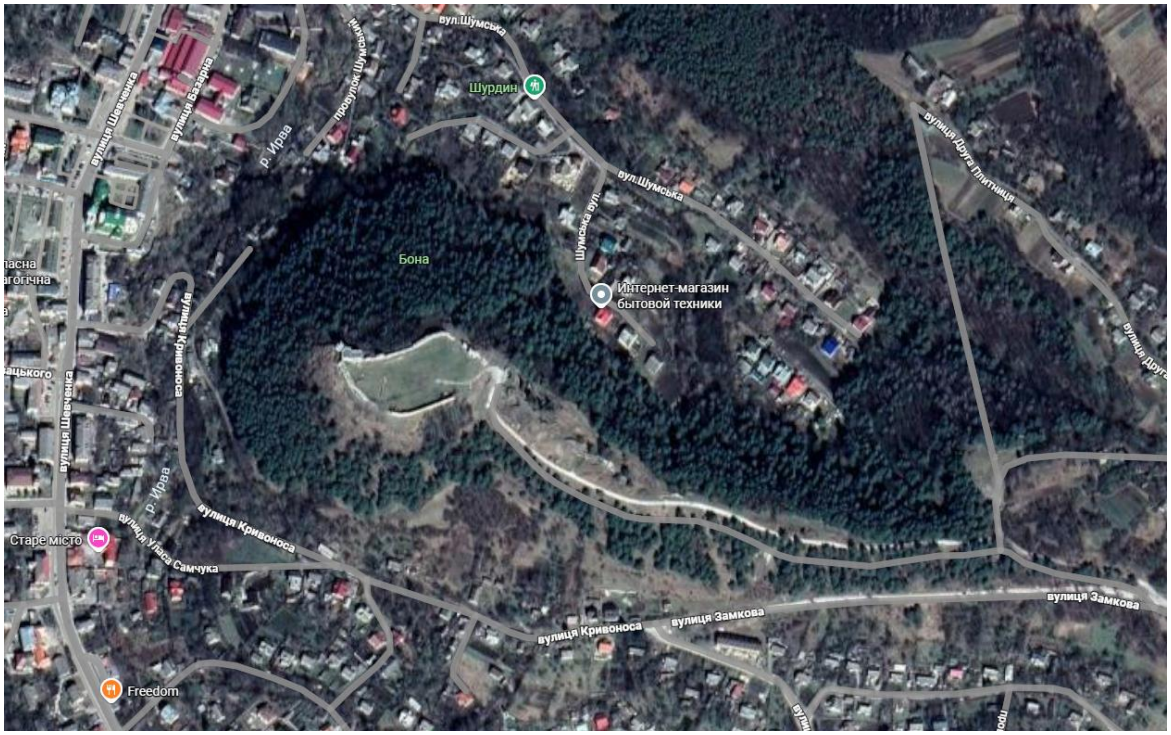
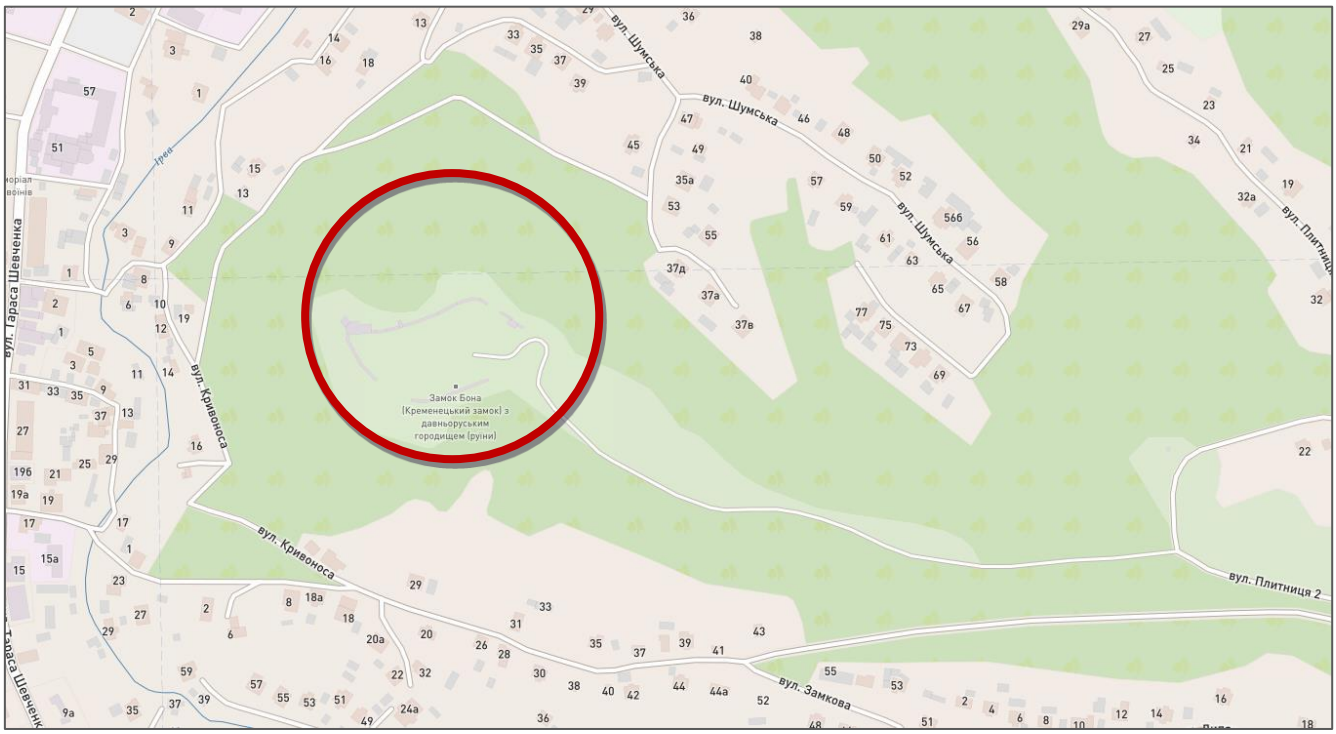



Схема розташування об’єкта культурної спадщини
в сучасній містобудівній ситуації.
https://www.google.com/maps/ звернення 26.11.2025

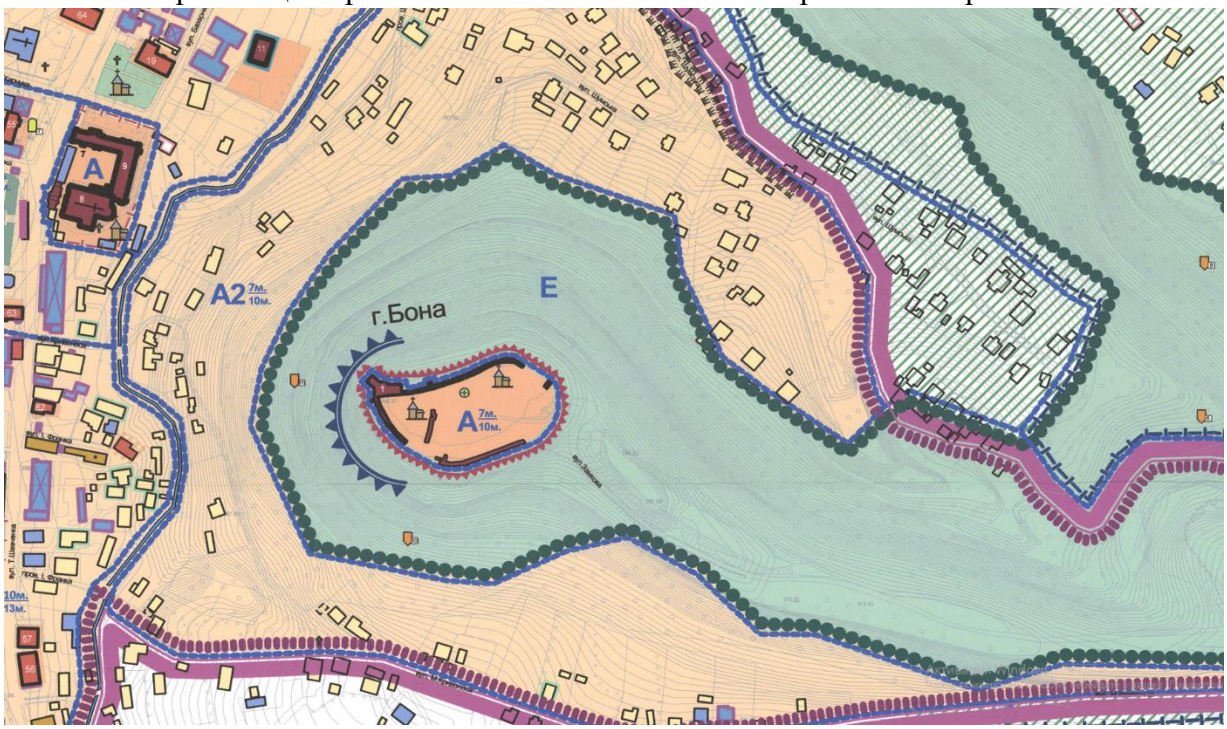



Розташування об’єкта культурної спадщини «Замок, руїни»
в сучасній містобудівній ситуації.
https://www.google.com/maps/ звернення 26.11.2025




Розташування об’єкта дослідження в сучасній забудові міста Кременця. https://maps.visicom.ua/ звернення 26.11.2025.

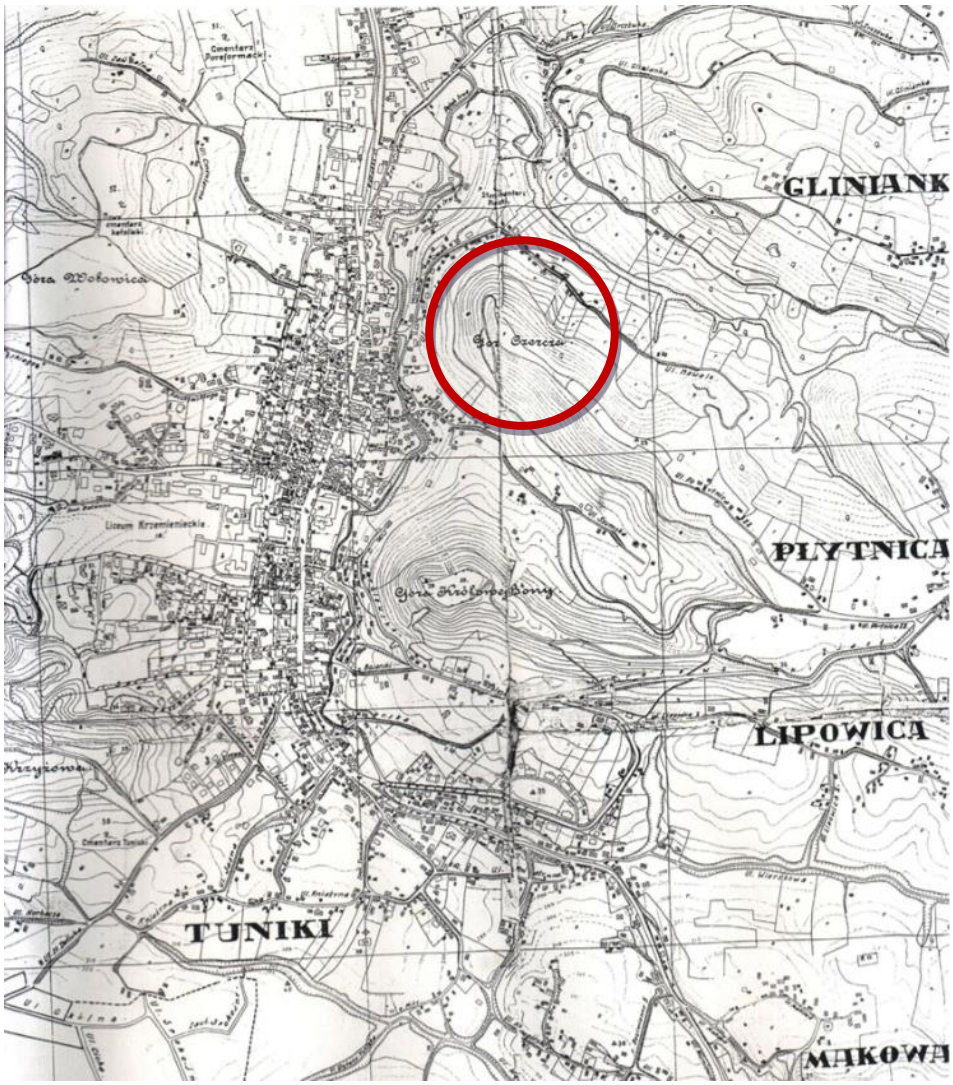
«Історико-архітектурний опорний план
м. Кременець Тернопільської області». Основне креслення. Фрагмент.




**УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ**

| НАЙМЕНУВАННЯ | ІСНУЮЧІ | ПРОПОНОВАНА |
|---|---|---|
| ***МЕЖІ ТА ТЕРИТОРІЯ*** | | |
| Межі та території історичних ареалів | | |
| *"Середмістя"* | | |
| *"Монастирський"* | | |
| *"Шляхетний"* | | |
| Межі регулювання забудови | | |
| Межі обмежень висотності | | |
| Межі комплексних пам'яток архітектури охоронних зон | | |
| Територія комплексних охоронних зон пам'яток архітектури | | |
| Межі та території встановлених природних заповідників | | |
| Ділянки природного ландшафту, що перебувають під охороною | | |
| ***ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ*** | | |
| Пам'ятка архітектури національного значення | | |
| Пам'ятка архітектури місцевого значення | | |
| Територія пам'ятки архітектури | | |
| ***ПАМ'ЯТКИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ*** | | |
| Пам'ятка історії | | |
| Пам'ятка монументального мистецтва | | |
| Пам'ятка археології | | |
| ***ЗАБУДОВА*** | | |
| Значна історична (цінна) забудова | | |
| Знесена (втрачена) пам'ятка архітектури | | |
| Традиційна забудова (пам'ятки архітектури) | | |
| Втрачена історична (цінна) забудова | | |
| Традиційна забудова | | |
| Рядова історична будівля | | |
| Сучасна архітектурно-виразна забудова | | |
| Новобудова | | |
| Промислова забудова | | |
| Втрата автентичного | | |

| | | |
|---|---|---|
| Промислова забудова | | |
| Втрата автентичного вигляду внаслідок реконструкції | | |
| Дисгармонійна забудова (структурна) | | |
| Дисгармонійна забудова (висотна) | | |
| Здевастована споруда | | |
| Знесена забудова | | |
| ***ІСТОРИЧНА ЗАБУДОВА втрачена*** | | |
| Синагога | | |
| Церква, костел, монастир дзвіниця | | |
| ***реконструкція зі зміною функції*** | | |
| Синагога | | |
| Будинок, палац | | |
| ***ОБОРОННІ УКРІПЛЕННЯ*** | | |
| Оборонні укріплення замку | | |
| Оборонні підпірні стінки | | |
| Огорожі костелів, церков | | |
| Огорожі палаців, садиб, в'їзні брами | | |
| ***ФОРТИФІКАЦІЇ*** | | |
| Збережені решткі валів | | |
| Збережені решткі оборонних ровів | | |
| ***ІСТОРИКО-МЕМОРІАЛЬНА ЗОНА*** | | |
| Меморіальні комплекси | | |
| Зелені насадження громадського призначення: парки, сквери | | |
| Міське кладовище, братська могила | | |
| ***ВОДОЙМА*** | | |
| Потік річки | | |
| ***ОБ'ЄКТИ*** | | |
| Мала архітектурна форма | | |
| Пам'ятні металеві хрести | | |
| Пам'ятні кам'яні хрести | | |
| Пам'ятні дерев'яні хрести | | |
| Місця втрачених значних історичних місць | | |
| Капличка історична | | |
| Капличка сучасна | | |
| ***ВИДОВЕ РОЗКРИТТЯ*** | | |
| Фронтальні напрямки сприйняття | | |
| Осьові напрямки сприйняття | | |



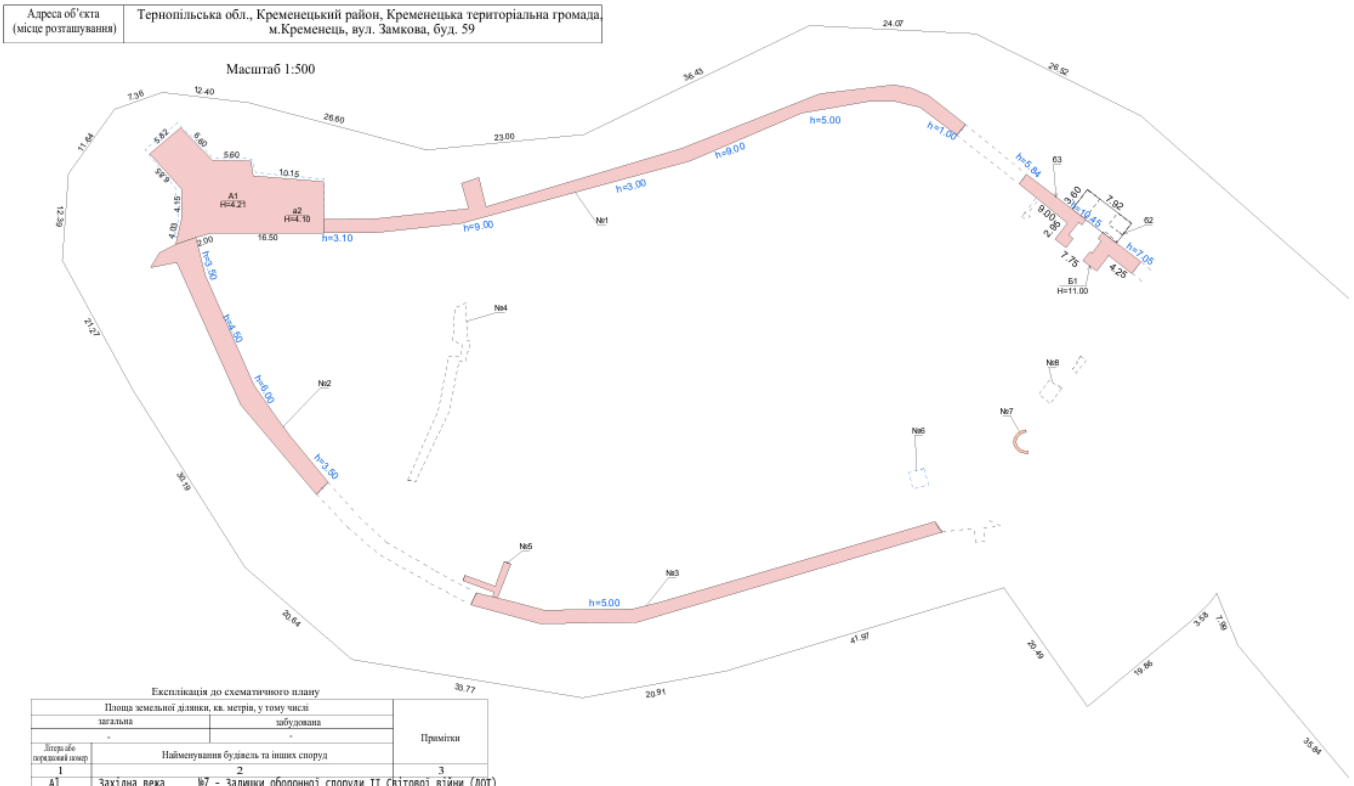

Мапа м. Кременця 1939 р. з позначенням об’єкта дослідження («Замок, руїни» за адресою вул. Замкова, 59)
https://kremenets.city/articles/269914/-davnya-karta-kremencya.

Додаток
Схема розташування будівель і споруд

**СХЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

| | |
|---|---|
| Адреса об'єкта (місце розташування) | Тернопільська обл., Кременецький район, Кременецька територіальна громада, м.Кременець, вул. Замкова, буд. 59 |

Масштаб 1:500




Експлікація до схематичного плану

| Площа земельної ділянки, кв. метрів, у тому числі | | |
|---|---|---|
| загальна | забудована | Примітки |
| - | - | |

| Літера або порядковий номер | Найменування будівель та інших споруд | Примітки |
|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 |
| А1 | Західна вежа №7 - Залишки оборонної споруди ІІ Світової війни (ДОТ) | |
| Б1 | Надбрамна вежа №8 - Залишки вежі Черлени | |
| №1 | Північна оборонна стіна | |
| №2 | Західна оборонна стіна | |
| №3 | Південна оборонна стіна | |
| №4 | Залишки поперечної стіни | |
| №5 | Залишки невідомої споруди | |
| №6 | Колодязь | |

Схематичний план
Викопіювання з технічного паспорту Кременецького районного комунального бюро технічної інвентаризації від 26.06.2025 р.

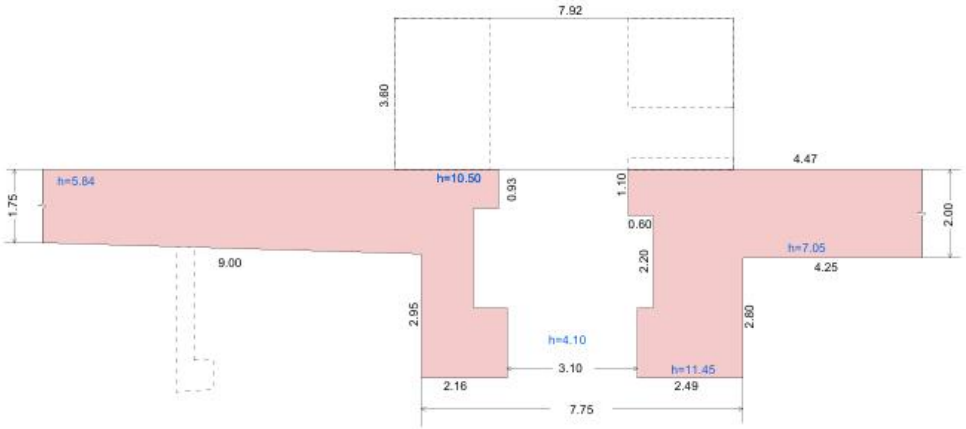
Додаток
Поповерхові плани
План надбрамної вежі

**ПЛАН ПОВЕРХУ**

| | |
|---|---|
| Адреса об'єкта (місце розташування) | Тернопільська обл., Кременецький район, Кременецька територіальна громада, м.Кременець, вул. Замкова, буд. 59 |

Масштаб 1:100

**літ. Б1 Надбрамна вежа**




Надбрамна вежа. План поверху.
Викопіювання з технічного паспорту Кременецького районного комунального бюро технічної інвентаризації від 26.06.2025 р.

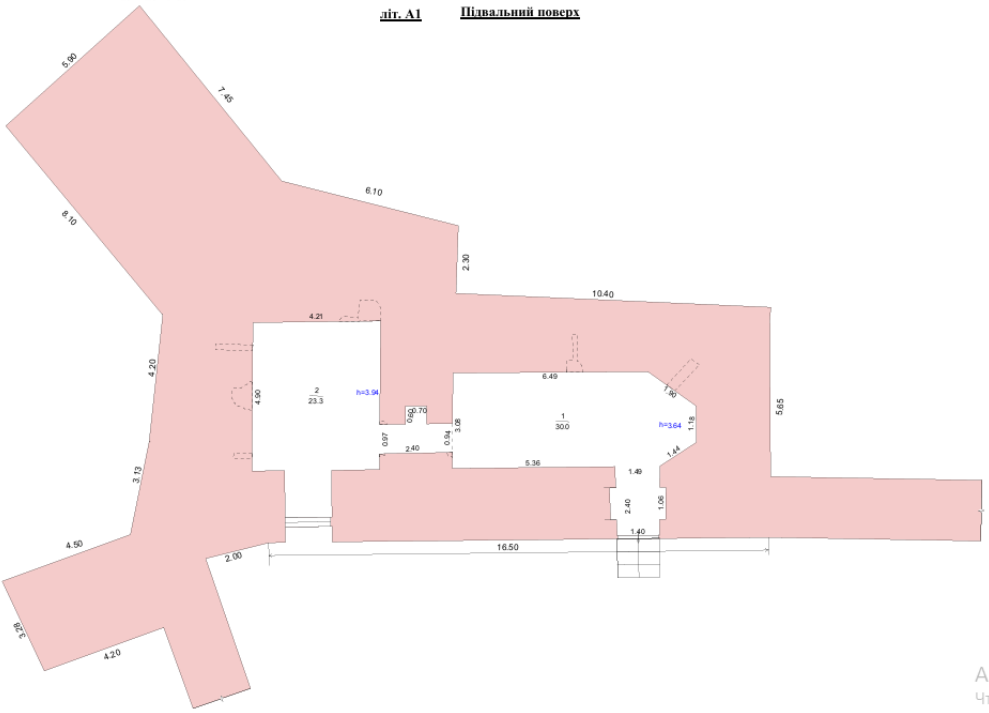
Додаток
Поповерхові плани
План підвалу західної вежі

**ПЛАН ПОВЕРХУ**

| | |
|---|---|
| Адреса об'єкта (місце розташування) | Тернопільська обл., Кременецький район, Кременецька територіальна громада, м.Кременець, вул. Замкова, буд. 59 |

Масштаб 1:100

**літ. А1** **Підвальний поверх**




Активация Wind
Чтобы активировать

Західна вежа. План підвального поверху.
Викопіювання з технічного паспорту Кременецького районного комунального бюро технічної інвентаризації від 26.06.2025 р.

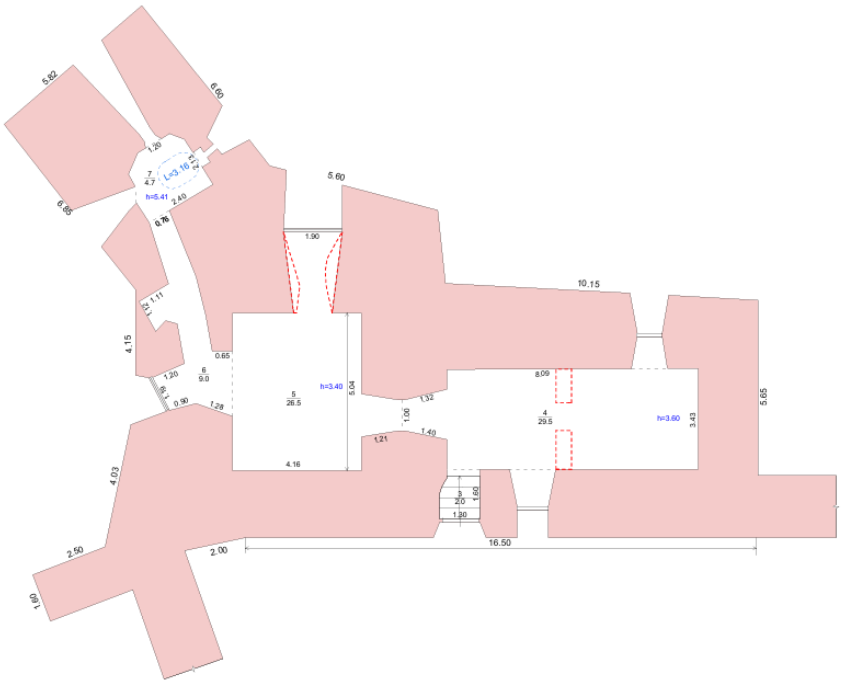
Додаток
Поповерхові плани
План західної вежі

**ПЛАН ПОВЕРХУ**

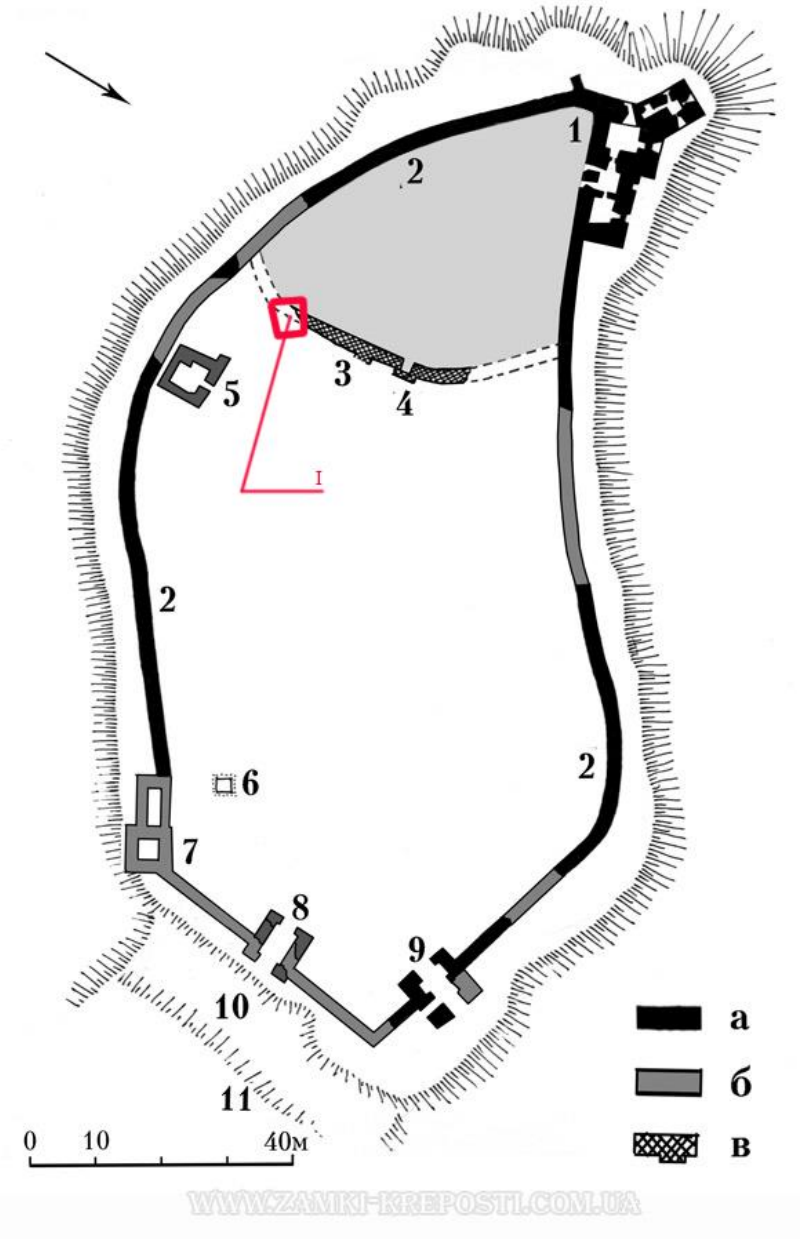
| | |
|---|---|
| Адреса об'єкта (місце розташування) | Тернопільська обл., Кременецький район, Кременецька територіальна громада, м.Кременець, вул. Замкова, буд. 59 |

Масштаб 1:100

**літ. А1** **І-й поверх**

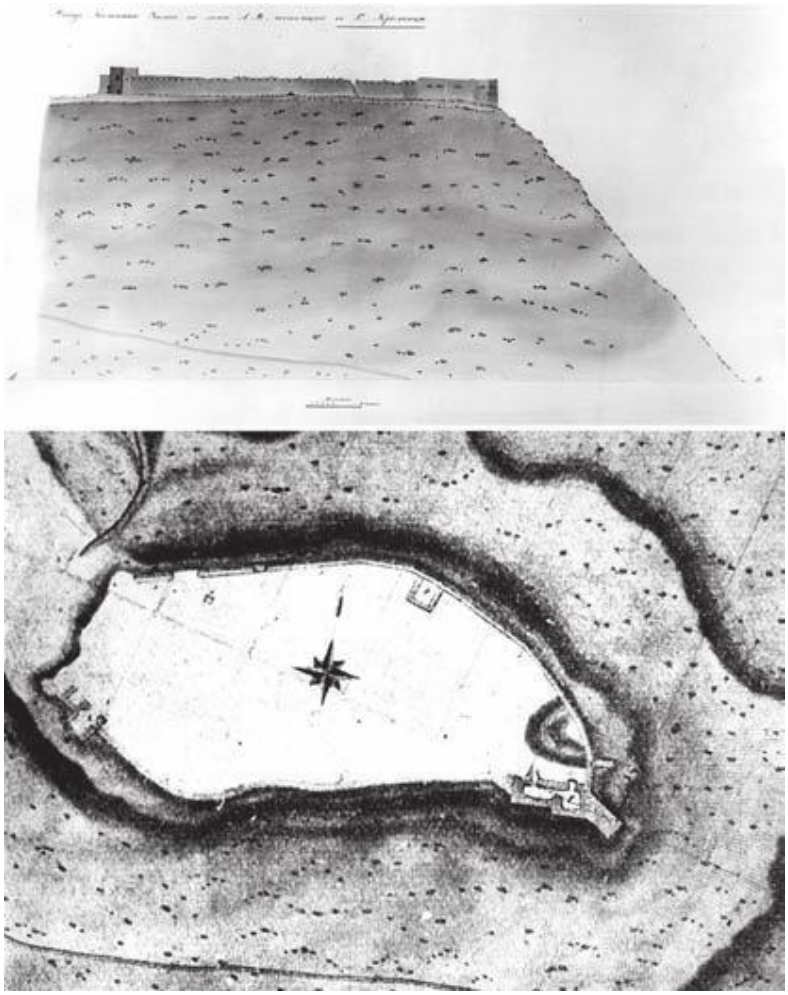



Західна вежа. План першого поверху.
Викопіювання з технічного паспорту Кременецького районного комунального бюро технічної інвентаризації від 26.06.2025 р.

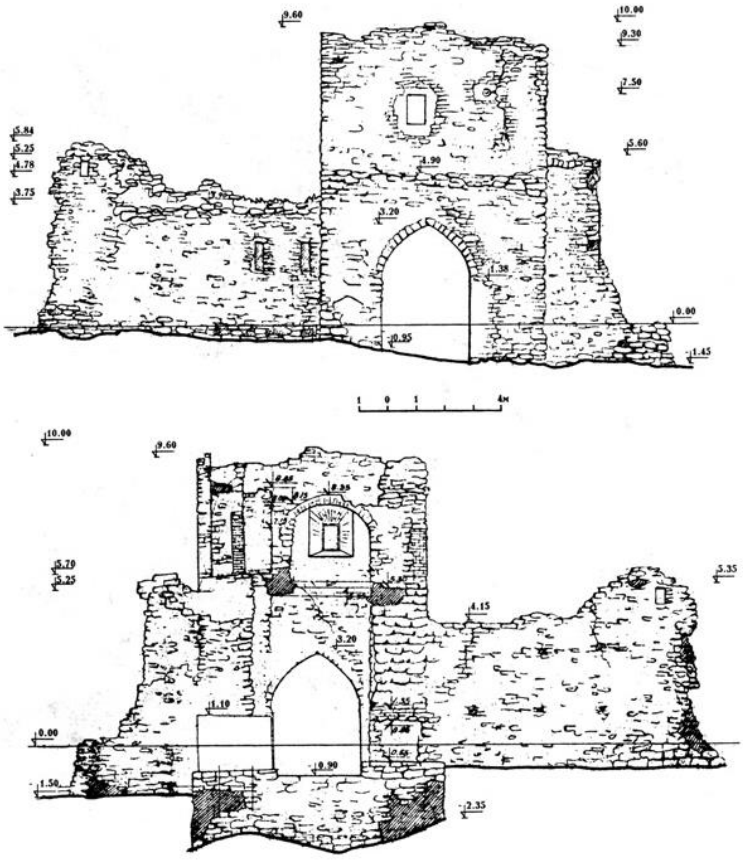



План Кременецького замку з нанесенням основних існуючих та відкритих археологічними розкопками споруд:

1- Західна башта(башта над новим будинком); 2- оборонні мури XIII-XIV ст.; 3- оборонний мур IX ст.; 4 - башта IX ст.; 5 - невідома споруда; 6 - студня; 7- *підземні залишки нововідкритої споруди;* 8 - стара надбрамна башта (Черлена); 9- надбрамна (Шляхетська) башта; 10 - оборонний рів; 11- «шия» гори; а – існуючі споруди; б – втрачені в надземній частині споруди; в - археологічно відкриті споруди. Опрацювала О. Пламеницька.



Замок на горі королеви Бони. Фасад , план.
Кресленик другої половини XIX ст.



Надбрамна Шляхетська башта.
Обмір А. Тюпича, С. Буркацького, Н. Шивріної, О. Пламеницької.
1974. Кресленик О. Пламеницької.


WWW.ZAMKI-KREPOSTI.COM.UA

Археологічно відкритий оборонний мур замку першого будівельного етапу (IX ст.).
Вид на південь. Фото Є Пламеницької, 1974.

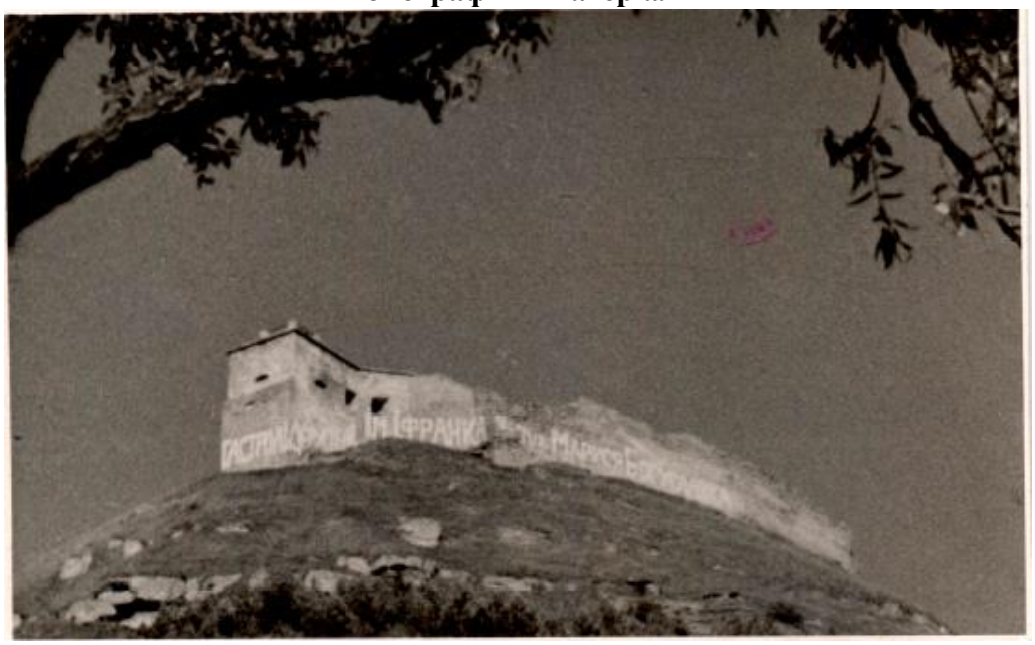

WWW.ZAMKI-KREPOSTI.COM.UA

Давня тристінна вежа (IX ст.) в оборонному мурі.
Вид на схід. Фото Є Пламеницької, 1974.




Залишки старої надбрамної (Черленої) башти. 1974.
Фото Є Пламеницької.

**Іконографічні матеріали**



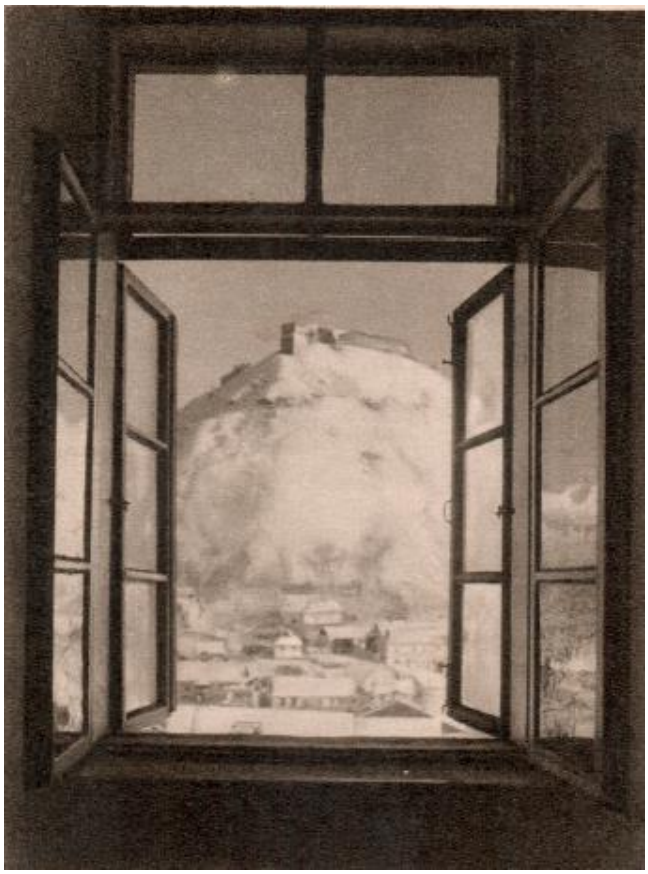
1. Поштівка. Мури замку на Замковій горі з написом «Гастролі драмтеатру ім. І. Франка. «Маруся Богуславка». 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1166.



2. Фото. Фрагменти фортеці на Замковій горі в Кременці. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1174.



3. Фото. Кременецький Свято-Михайлівський собор на фоні Замкової гори. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1280.



4. Фото Замкової гори з вікна ліцею. Зимовий пейзаж. Фото Станіслава Схейбаля. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1222.



5. Фото. Фрагмент в’їзної брами і частина мурів Кременецької фортеці на Замковій горі з видом на місце колишньої церкви св. Михаїла. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1485.



6. Фото. Фрагмент фортеці на Замковій горі. 1930-ті рр. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1487.



7. Поштівка. Вистава «Baladynu» за твором Ю. Словацького на фоні в'їзної брами Кременецької фортеці. 1938 р.
*Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1504.



8. Поштівка. Вистава «Baladynu» за твором Ю. Словацького на фоні в'їзної брами Кременецької фортеці. 1938 р.
*Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1505.



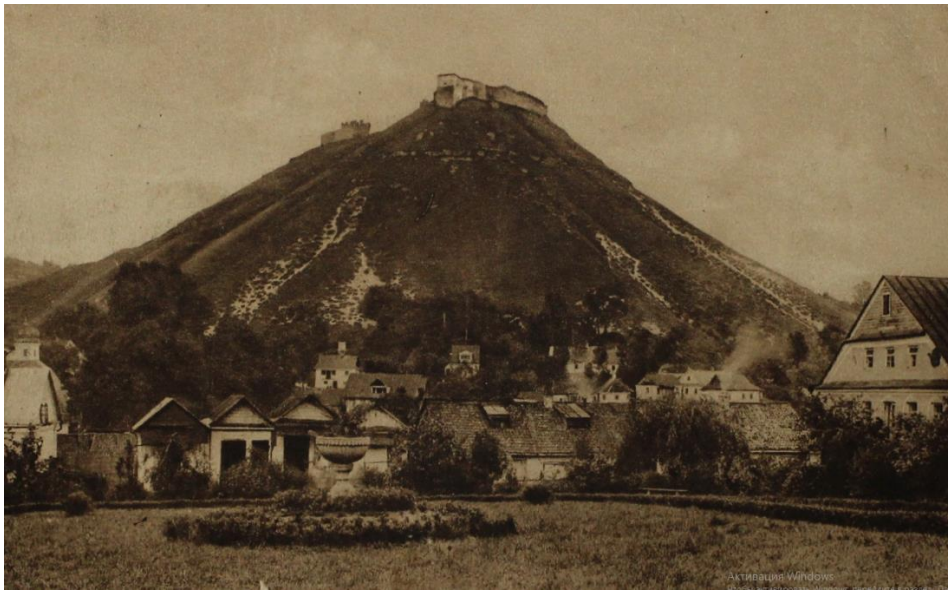
9. Фото. В’їзна брама Кременецької фортеці. 1930-ті рр.
*Фонди Кременецького краєзнавчого музею.* № інвент. 1506.



10. Фото. В’їзна брама на Замковій горі. Археологічні розкопки. 1980-ті рр.
Фотограф Касіянчук З.С. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею*.
інвент. № 1544.



11. Фото. Фрагмент оборонного муру Кременецької фортеці під час реставрації і консервації. 1980-ті рр. Фотограф Касіянчук З.С. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею*. інвент. № 1549.



12. Поштівка. Гора королеви Бони. Поч. ХХ ст. Зі збірки Волинського товариства краєзнавчого в Луцьку. *Фонди Кременецького краєзнавчого музею*. інвент. №3297.

**Натурна фотофіксація (жовтень 2025 р.)**



1. Загальний вигляд в’їзду на територію замку. Вид з південного сходу.




2. Загальний вигляд в’їзду на територію замку. Вид з північного сходу.



3. Загальний вигляд в’їзду на територію замку. Вид із заходу.



4. Загальний вигляд території замку. Південна оборонна стіна. Вид з півночі.



5. Загальний вигляд території замку. Південна оборонна стіна.
Вид з північного сходу.



6. Загальний вигляд території замку. Південна оборонна стіна.
Вид зі сходу.



7. Загальний вигляд території замку. Західна вежа, північна оборонна стіна. Вид з південного сходу.



8. Загальний вигляд території замку. Північний оборонний мур. Вид з півдня.



9. Панорамний вигляд території замку. Вид з півдня.



10. Загальний вигляд Надбрамної вежі. Вид з південного заходу.



11. Загальний вигляд території замку. Залишки криниці біля південного муру. Вид з півночі.



12. Фрагмент південного муру. Вид з півночі.



13. Фрагмент південного муру. Вид зі сходу.



14. Фрагмент південного муру. Вид з північного заходу.



15. Фрагмент південного муру. Вид із заходу.



16. Панорама міста. Стежка біля руїн південного муру. Вид зі сходу.



17. Руїни південного муру. Вид зі сходу.



18. Фрагмент південного муру. Вид зі сходу.



19. Західна вежа. Вид з півдня.



20. Загальний вигляд території замку. Вид із заходу.



21. Загальний вигляд Західної вежі. Вид з південного сходу.



22. Загальний вигляд північного муру. Вид з півдня.



23. Фрагмент північного муру. Вид з півдня.



24. Фрагмент північного муру. Вид з півдня.



25. Загальний вид на північний мур. Вид з північного заходу.



26. Панорама замку. Вид з північного заходу.



27. Надбрамна вежа. Вид з південного заходу.



28. Фрагмент Надбрамної вежі. Вид з південного заходу.



29. Фрагмент південного фасаду Західної вежі. Західна частина фасаду. Вид з південного заходу.



30. Фрагмент південного фасаду Західної вежі. Східна частина фасаду. Вид з півдня.



31. Фрагмент південного фасаду Західної вежі.
Центральна частина фасаду. Вид з півдня.



32. Фрагмент південного фасаду Західної вежі.
Центральна частина фасаду. Вхід до приміщень першого ярусу.
Вид з півдня.



33. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу.
Вид із заходу.



34. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу.
Вид з півдня.



35. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу.
Вид зі сходу.



36. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу.
Вид з півночі.



37. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу.
Вид з південного сходу.



38. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу.
Вид із заходу.



39. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Вид з півдня.



40. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу. Драбина до другого ярусу вежі. Вид з півдня.



41. Інтер’єр Західної вежі.
Вид із заходу.



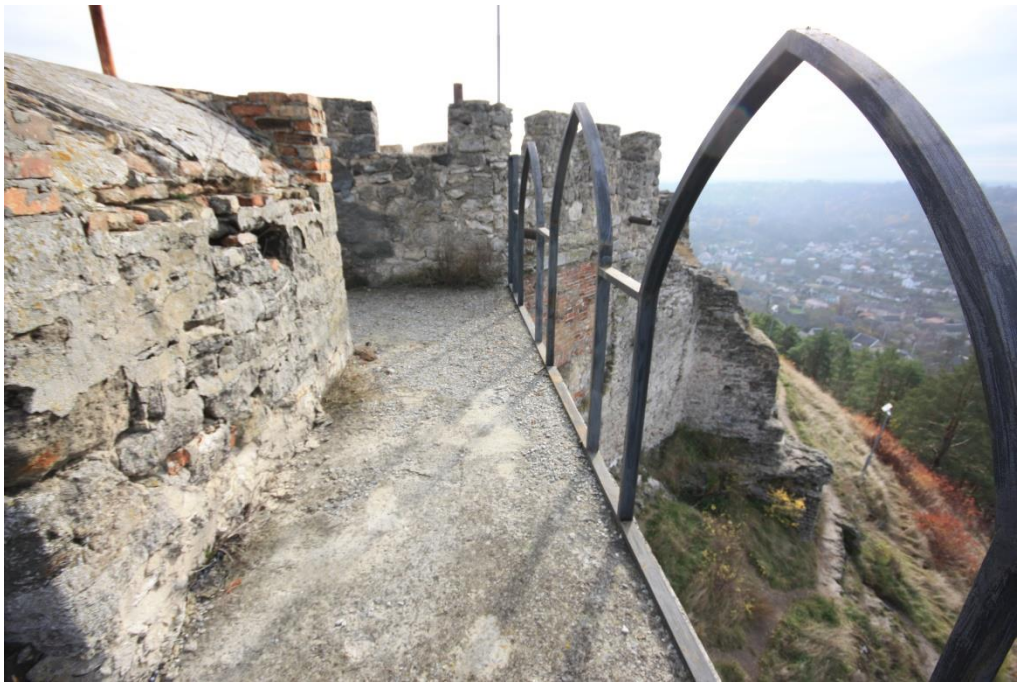
42. Інтер’єр Західної вежі. Вид на склепіння над вежею.
Вид з північного заходу.



43. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу.
Вид з півночі.



44. Фрагмент майданчика в рівні даху Західної вежі.
Вид з півдня.



45. Фрагмент майданчика в рівні даху Західної вежі.
Вид з півночі.



46. Інтер’єр Західної вежі. Вхід з рівня майданчика на даху.
Вид з півдня.



47. Інтер’єр Західної вежі. Внутрішня поверхня стіни вежі.
Вид з півдня.



48. Вхід до нижнього ярусу приміщень Західної вежі.
Вид з півдня.



49. Інтер’єр Західної вежі. Вхід до приміщення нижнього ярусу.
Вид з півдня



50. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення нижнього ярусу.
Вид зі сходу.



51. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення нижнього ярусу.
Вид із заходу.



52. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення нижнього ярусу.
Вид зі сходу.



53. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу.
Вид з південного сходу.



54. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення першого ярусу.
Вид з північного заходу.




55. Інтер’єр Західної вежі. Приміщення нижнього ярусу.
Фрагмент порталу з пісковикового вапняку. Вид з півдня.



56. Інтер’єр Західної вежі. Вихід з приміщення нижнього ярусу.
Вид з півночі.



57. Загальний вид Західної вежі.
Вид з південного заходу.